

Durmuş Hocaođlu

Jakoben: Entellektüel Zorba

Zaman., 16 Kasım 1997, Pazar., s.09 [“Basın Harmanı” köşesi]

Durmuş Hocaođlu, *Zaman* Yazıları Sıra No: 08

Atıf:

- Hocaođlu, Durmuş., “Jakoben: Entellektüel Zorba”., *Zaman.*, 16.11.1997, Pazar., s.09

NOT:

Bu yazı, Aksiyon’da yayınlanan aynı addaki yazının iktibasıdır. Bkz.: Hocaođlu, Durmuş., “Jakoben: Entellektüel Zorba”., *Aksiyon.*, Yıl: 3, Sayı: 154., Tarih: 15.11.1997-21.11.1997 (Cumartesi-Cuma), s. 23

Şaşırtıcı bulunabilir, ama, hakikat şudur ki Türkiye’de demokrasi ile problemi olanlar “Halk”dan ziyâde “Entellektüeller”dir. Halk, ya da diğer bir deyimle “Büyük Kitle”, Demokrasi ile oldukça mükemmel bir uyum gösterebilmektedir. Ancak, özellikle toplumun uç kesimlerinde kümelenmiş olan marjinal aydınlar, aynı uyumu gösterme konusunda çok zorlanmakta ve bu doku uyuşmazlığı zaman-zaman çok ciddî boyutlarda krizlere kadar ulaşabilmektedir.

Bunun en temel sebebini kısaca ikiye indirgeyebiliriz: Birincisi, Demokrasi bir “makro problem”dir ve makro problemi en iyi kavrayabilecek olan da “makro bilinç”, yâni “kollektif bilinç”tir. Büyük Kitle’nin kollektif bilinci, makro problemlerde, aydınların ferdî bilincinden daha sağlıklı ve daha isâbetli sonuçlar almaktadır. İkincisine gelince: Bilhassa Sağ’daki ve Sol’daki marjinal aydınların dimağları ideolojiler tarafından kirletilmiştir; zihinleri bulanık, kalb gözleri kapalı, ferâset ve basîretleri dumûra uğramıştır.

Buna en iyi örnek, her iki cephenin de marjinallerinde görülmekte “jakobenizm”dir.

Solcu ve “markalı” bir akademisyen entellektüel, çok seyredilen bir televizyon programında hiç sıkılmadan, fütursuzca, büyük bir rahatlıkla, milyonların gözünün içine bakabaka, adetâ tükürürcesine şöyle söyleyebiliyor: “Ben bir jakobenim!”.

Bu “markalı” entellektüel tek değildir, belirli bir tipin seçmece bir nümûnesidir.

★★★

Nedir, şu “markalı” entellektüelin kendisine bir sıfat olarak iftiharla lâıyk gördüğü “jakobenizm”? Bir cümle ile şöyle özetlenebilir: Entellektüel zorbalık!

Kökenleri çok eskilere kadar inmekle beraber bir terim olarak adını Fransız İhtilâl Meclisi’ndeki Jakobenler grubundan alan bu düşünce ve eylem biçimi, topluma birbirine zıt iki fonksiyon yükler. Bunlardan birincisinde toplum olağan-üstü bir şekilde yüceltilir.

Jakoben diskura göre, toplum öylesine değerlidir ki “herşey toplum içindir”. İkincisinde ise toplum olağan-üstü derecede aşağılanır. Bu defa da bir jakoben, toplumu, kendisini yönetmekten âciz ve kendisi için neyin iyi neyin kötü olduğuna karar vermesi mümkün olmayan, gelişmemiş, buluğa ermemiş basit bir “yığın”, bir “sürü” olarak görür. Bir jakobene göre, bu ‘sevgili halkım’, canımdan daha çok sevdiğim bu ‘sevgili milletim’, aslında henüz olgunlaşmamış, zekâca kemale erişmemiş zavallı ve basit bir “yığın”dır. O sebeple, bu “sevgili aptal halkım”ın, tıpkı bir çocuk gibi elinden tutacak bir “velî”ye, bir “vasî”ye ihtiyacı vardır ve bu velî, bu vasî de aydınlardan başkası olamaz.

Bir jakoben aslında kendisi için bir şey istemekte değildir; isterse nâmerttir.

Jakobenizm, asıl olarak bir entellektüel bozukluk, bir entellektüel sapmadır. O, bir yanıyla, despotlara, tiranlara, diktatörlere yaltaklanan üstü örtülü bir aydın riyakârlığı, bir yanıyla bizzat bu despotizmin kendisidir ve bir başka yanıyla da tehlikeli bir psikolojik veya psikiyatrik hastalıktır ki bu da, şudur: Jakobenizm, bir “entellektüel şizofreni”dir. Jakobenizm’in birbirine zıt, birbiriyle gayri kaabili te’lif fikirleri aynı zihinde yanyana taşınması da bundandır. Bu şizofreni bazan yavaş ve düşük yoğunlukta seyrederek, tehlike sınırının altında kalır; fakat bazan da zaptedilmesi zor bir tehlike arzlemeye başlar, şiddetlenir, saldırganlaşır.

Bu gibi hallerde önce “halisünasyonlar”, sonra “paranoyanalar” görülür. Henüz tedâvi imkânı bulunan bu başlangıç safhasındaki bir jakoben, beşer-üstü (?) ile muhatap olmaya başlamıştır ki bu beşer-üstü ise genellikle “Tarih”tir. Bu safhadaki bir jakoben “Gökler” ile konuştuğuna inanan bir yalancı peygamber gibi “Tarih” ile konuşmaya başladığına inanır. Bu hastalık tedâvi edilmeyecek olursa bu ilk iki safhayı “hezeyanlar” safhası takip eder. Artık o, “Tarih” tarafından kendisine tevdi edilmiş olan ulvî ve kudsî vazîfeleri tebliğ yönelmış bir “resûl-ü kezzâb” rolüne soyunmuştur.

Bu durumdaki bir jakoben kurtarılamayacak olursa, bunu son ve geri dönülemez safha olan “saldırganlık” safhası tâkip eder. Bu son noktaya ulaşmış bir jakobende bilinç yırtılması vuku’ bulmuş, bilinç duvarı bütünüyle yıkılmış, tahtalar, çiviler, vidalar yerlerinden fırlamış, “hard-disk” tahrip olmuş, kontrol tamamıyla kaybolmuştur. Bu da onun hiçbir sûrette hiçbir tedâviye cevap vermemesine yol açar. Yâni, artık maalesef ve maatteessüf yapılabilecek hiçbir şey kalmamıştır; “adamımız” tedâvi ve ıslah yeteneğini kaybetmiştir. Böyle bir durumda yapılacak olan yegâne şey, bu saldırganları, topluma zarar vermemeleri için toplumdaki tecrit etmektir. Bunun yanında, şu da bir teklif olarak ileri sürülebilir: Onlar da insandır, topluma fiilen bir mazarratları dokunmadığı sürece bırakınız kendi hayal dünyalarında yaşasınlar.

Modern, sıhhatli bir toplumda jakobenizm tehlike arzlemeyecek bir düzeyi aşmamakta ve bu zavallıların, kendilerini kendi elleriyle içine hapsettikleri basit ve daracık bu “sanal gerçeklik” dünyalarında jakobencilik oynamalarına ve oyalanmalarına göz yumulmaktadır. Fakat ülkemizde henüz bu genel toplumsal gelişmişlik düzeyi elde edilememiş ve, ciddî, ağırlıklı ve sıhhatli bir millî intelijansiya oluşmamış bulunduğu için jakobenler için daha yenecek çok ekmekler, at oynatacak çok meydanlar vardır. O sebeple, biz henüz Jakobenizm’e ve jakobenlere karşı bu derece romantik davranma lüksüne sahip olamayız.

Jakobenizm’e ve jakobenlere geçit vermemek, her vatansever için en önemli bir vazîfedir.

